

การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
An Evaluation of the Doctor of Philosophy Program
in Educational Administration,
Sukhothai Thammathirat Open University

เก็จกนก เอื้อวงศ์*

*สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*Corresponding author. E-mail : kurwongse@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา ประชากร ได้แก่ นักศึกษา 18 คน และอาจารย์ประจำหลักสูตร 8 คน รวม 26 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามสำหรับนักศึกษาและสำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตร แบบบันทึกข้อมูลผลการดำเนินงานของหลักสูตรจาก มคอ.7 และ แนวคำถามในการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) ผลการประเมินหลักสูตรในภาพรวมนักศึกษาเห็นว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านหลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด ด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านกระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสมมาก อาจารย์ประจำหลักสูตรส่วนใหญ่เห็นว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจน และมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน แต่ในด้านความสอดคล้องกับนโยบายและกฎหมายการศึกษายังต้องปรับปรุง ในด้านการบริหารหลักสูตรผ่านเกณฑ์การประเมินทุกข้อ ส่วนด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน พบว่า ในภาพรวมและรายข้อมีความเหมาะสมมาก และ 2) ผลการพิจารณาของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร มีข้อเสนอแนะให้ปรับการเขียนสถานการณ์ภายนอก ปรับวัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมศาสตร์ทางบริหารการศึกษาและสอดคล้อง

กับคุณลักษณะของบัณฑิต ปรับข้อกำหนดของหลักสูตรและคำอธิบายชุดวิชาให้ครอบคลุมมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหาร รวมทั้งกำหนดให้มีการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพตามเกณฑ์ของคุรุสภา ปรับเพิ่มให้มีชุดวิชาเลือก ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวได้นำไปปรับปรุงหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษาแล้ว

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บริหารการศึกษา

Abstract

The objective of this research was to evaluate the Doctor of Philosophy Program in Educational Administration. The research population comprised 26 persons classified into 18 students and 8 program instructors. The research instruments consisted of two questionnaires one of which was for the students and the other was for the program instructors, a form for recording operational results of the Program from TQF 7 form and a question guideline form for focus group discussion by the experts. Quantitative data were statistically analyzed using the frequency, Percentage, mean, and standard deviation; while qualitative data were analyzed by content analysis. Research results were as follows: 1) regarding the Program evaluation results, the students had opinions that the Program as a whole was appropriate at the high level and passed the evaluation criteria; when specific aspects of the Program were considered, it was found that the structure of the Program was appropriate at the highest level; while the instructional media aspect and the instructional process aspect were appropriate at the high level; as for opinions of the program instructors, the majority of instructors had opinions that the objectives of the program were clear and relevant to the needs of society, which passed the evaluation criteria; however, the aspect of relevancy with the policy and educational laws still needed some improvement; in the aspect of program administration, all items passed the evaluation criteria; as for the aspect of instructional management process, both the process as a whole and each item of the process were appropriate at the high level; and 2) regarding consideration results of the Program Improvement Committee, the following recommendations were given: the writing of outside situations should be adjusted; the writing of objectives should be adjusted to

cover the science of educational administration and conform with characteristics of the graduates; the program requirements and course descriptions should be adjusted to cover professional standards of the administrators; there should be requirement for professional practicum based on the Teachers Council's criteria; and there should be additional elective course. These recommendations were taken for improvement of the Doctor of Philosophy Program in Educational Administration.

Keywords: Program Evaluation, Program Improvement, Doctor of Philosophy, Educational Administration

บทนำ

หลักสูตรมีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการศึกษาทุกระดับชั้น เนื่องจากหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการด้านสังคม เศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้น หลักสูตรจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษา เพราะเป็นเสมือนแผนแม่บทที่กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาสาระ กิจกรรม และประมวลประสบการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้แก่บุคคล (Schaffazick and Hampoon, 1975: 1) ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะต้องดำเนินการให้ได้มาตรฐานโดยหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาต้องดำเนินการให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 เพื่อให้สามารถรองรับการบริหารจัดการหลักสูตรให้ได้คุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และตามจุดเน้นของแต่ละสาขาวิชา ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรได้กำหนดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร โดยพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยซึ่งต้องมีการประเมินและรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรทุกปีการศึกษาเพื่อนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเป็นระยะ ๆ อย่างน้อย ตามรอบระยะเวลาของหลักสูตร หรือทุกรอบ 5 ปี จึงต้องมีการประเมินหลักสูตรเมื่อจัดการศึกษาครบ 5 ปี

การประเมินหลักสูตร เป็นกระบวนการเชิงระบบเพื่อจัดหาสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร การบริหารหลักสูตร และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การประเมินหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการจัดเตรียมสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจที่สำคัญเพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และสังคม จุดเน้นที่สำคัญของการประเมินหลักสูตรคือ

การเพิ่มประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ของการใช้หลักสูตรในการจัดเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2558:16) ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจึงเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรว่ามีคุณภาพเพียงใด บรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ มีข้อดี ข้อจำกัดที่ควรปรับปรุงในเรื่องใด ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้เปิดการเรียนการสอนมาตั้งแต่ภาคปลายปีการศึกษา 2554 เป็นต้นมา ซึ่งในปีการศึกษา 2558 หลักสูตรจะมีการจัดการเรียนการสอนครบ 5 ปี ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประกอบกับได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านนโยบายที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และนโยบายการศึกษาของรัฐบาล ตลอดจนสภาพสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์จึงเห็นสมควรประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษาเพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร จุดเด่น และจุดที่ควรปรับปรุงของหลักสูตรซึ่งจะนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจและวินิจฉัยเพื่อการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

เนื่องจากหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษา ยังไม่มีผู้สำเร็จการศึกษา ดังนั้น ในการประเมินหลักสูตรครั้งนี้ จึงดำเนินการครอบคลุมในด้านการบริหารหลักสูตร ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอนและการวิจัย การสนับสนุนและการให้คำแนะนำนักศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต คณาจารย์แขนงวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ และผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารการศึกษา เพื่อประมวลความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจของหลักสูตร โดยผลจากการประเมินหลักสูตรครั้งนี้จะช่วยให้แขนงวิชาการบริหารการศึกษาทราบถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งในทัศนะของนักศึกษา และคณาจารย์ได้ทราบถึงความพึงพอใจและความต้องการต่อหลักสูตรซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและบริหารหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและประโยชน์ต่อดำเนินงานทางการศึกษาในภาพรวม และจัดทำหลักสูตรที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาดุษฎีบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิต และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร คือ ผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ 1) นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต จำนวน 18 คน และ 2) อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 26 คน
2. ประเด็นที่มุ่งประเมิน มุ่งประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2554) แบบ 2.1 ให้ครอบคลุม 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร และ 2) กระบวนการใช้หลักสูตร และนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ 1) การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาดุษฎีบัณฑิต และอาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีต่อหลักสูตร ใช้เวลา 4 เดือน และ 2) การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ใช้เวลา 1 เดือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต หมายถึง กระบวนการแสวงหาข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการตัดสินใจและตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2554) โดยมุ่งประเมินในด้านปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร และด้านกระบวนการใช้หลักสูตร
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับองค์ประกอบพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ รายละเอียดของหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย แนวการศึกษา แผนกิจกรรม สื่อออนไลน์แบบ e-Learning และแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้อื่นๆ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการพิจารณาความเหมาะสมหรือความพอเพียงแล้วแต่กรณี
3. การประเมินกระบวนการใช้หลักสูตร หมายถึง การประเมินความเหมาะสมของกระบวนการบริหารหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การให้บริการ และการวัดและประเมินผล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษาซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

2. ทำให้ได้หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพมากขึ้นโดยมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง มีความเหมาะสม ทันสมัย และสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรทั้งหมดในปีการศึกษา

2554 - 2558 ประกอบด้วย 1) นักศึกษา จำนวน 18 คน และ 2) อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 26 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามสำหรับนักศึกษา 2) แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตร 3) แบบบันทึกข้อมูลผลการดำเนินงานของหลักสูตรจากรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.7) และ 4) แนวคำถามในการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) แบบสอบถามสำหรับนักศึกษา เป็นแบบสอบถามเพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบซึ่งถามเกี่ยวกับ ปีที่เข้าศึกษา เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 ถึง ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และคำถามปลายเปิดท้ายตอน เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนการสอน

2) แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตร เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ

- ซึ่งถามเกี่ยวกับ วุฒิการศึกษา ประเภทของอาจารย์ในหลักสูตร และตำแหน่งทางวิชาการ
- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อหลักสูตร
- ตอนที่ 3 การบริหารหลักสูตร
- ตอนที่ 4 กระบวนการจัดการเรียนการสอน: การสัมมนาเข้ม

สำหรับมาตราประมาณค่าของระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ของแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ มีความหมาย ดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสม หรือมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด	(81 – 100 %)
4 หมายถึง มีความเหมาะสม หรือมีการปฏิบัติในระดับมาก	(61 – 80 %)
3 หมายถึง มีความเหมาะสม หรือมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง	(41 – 60 %)
2 หมายถึง มีความเหมาะสม หรือมีการปฏิบัติในระดับน้อย	(21 – 40 %)
1 หมายถึง มีความเหมาะสม หรือมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด	(1 – 20 %)

3) แบบบันทึกข้อมูลผลการดำเนินงานของหลักสูตรจากรายงาน มคอ.7 เป็นแบบบันทึกข้อมูลที่ประมวลวิเคราะห์สรุปจาก มคอ.7 ซึ่งเป็นเอกสารรายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา ที่ต้องจัดทำเมื่อสิ้นสุดการจัดการศึกษาในแต่ละปีการศึกษา โดยจำเป็นต้องดำเนินการสรุปประมวลข้อมูลจากรายงานผลการดำเนินการของรายวิชาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ (มคอ.5) ของแต่ละชุดวิชา เป็นข้อเสนอแนะที่ได้จากนักศึกษาและคณาจารย์ในด้านข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียนการสอนในชุดวิชาต่อสื่อการศึกษาต่อกิจกรรมการศึกษา ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ประโยชน์และคุณค่าที่ได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรและปัญหาอุปสรรคในการศึกษา

4) แนวคำถามในการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร เป็นกรอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา

การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) คณะผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสำหรับตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาดุษฎีบัณฑิต และกลุ่มอาจารย์ประจำหลักสูตร จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ แล้วร่างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 4 ฉบับ

2) คณะผู้วิจัยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม 2 ฉบับ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เป็นผู้ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อกระทึงและความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้แก้ไขเฉพาะประเด็นของภาษาที่ใช้ และคณะ

ผู้วิจัยได้ปรับและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิต เพื่อส่งบันทึกขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ส่วนอาจารย์ประจำหลักสูตรผู้วิจัยส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยส่งแบบสอบถามทั้งหมด 26 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

2. เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในลำดับต่อไป

3. บันทึกข้อมูลจากการข้อมูลผลการดำเนินงานของหลักสูตรจาก มคอ.7 ปีการศึกษา 2554-2557 เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในแต่ละชุดวิชา สื่อการศึกษา กิจกรรมการศึกษา อาจารย์ที่ดำเนินการในหลักสูตรทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและอาจารย์ที่ปรึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ประโยชน์/คุณค่าที่ได้รับจากการศึกษาในหลักสูตร และปัญหาและอุปสรรคในการศึกษา

4. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือเชิญจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ถึงผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินและปรับปรุงหลักสูตร จำนวน 5 คน ซึ่งมีความรู้ความชำนาญและมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านการบริหารการศึกษา อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 6 ท่าน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีผู้วิจัยเป็นดำเนินการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของประชากรและผลการประเมินหลักสูตร ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากข้อมูลปลายเปิด ข้อเสนอแนะทั่วไป ข้อมูลจาก มคอ.7 และข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

เกณฑ์การประเมิน การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ครั้งนี้ กำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินที่ได้จากจากแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การผ่านการประเมินที่ระดับมากขึ้นไป โดยมีค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.51

ขึ้นไป กรณีที่ผลการประเมินรายด้านหรือรายข้อใดมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.51ให้นำผลการประเมินดังกล่าวมาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่หาความถี่และร้อยละ กำหนดเกณฑ์การผ่านการประเมินที่ร้อยละ 80 ขึ้นไป กรณีที่ผลการประเมินรายด้านหรือรายข้อใดต่ำกว่าร้อยละ 80ให้นำผลการประเมินดังกล่าวมาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดเกณฑ์การผ่านการประเมินด้วย “ความสอดคล้องกัน” จากเสียงส่วนใหญ่ หรือเกณฑ์จากมติที่ประชุม กรณีที่เสียงส่วนใหญ่ หรือมติที่ประชุม หรือ มีข้อเสนอแนะจากที่ประชุมให้นำประเด็นนั้น ๆ มาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรต่อไป

ผลการประเมินหลักสูตร

1. ผลการประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา ตามความคิดเห็นของนักศึกษา

1.1 ผลการประเมินตามความคิดเห็นของนักศึกษา โดยภาพรวมนักศึกษาเห็นว่า หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านผลการประเมินโดยสรุป มีดังนี้

ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมนักศึกษามีความเห็นว่างหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมิน และมีความเหมาะสมในระดับมากในด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านกระบวนการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ นักศึกษาเห็นว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกข้อ ยกเว้นข้อ 8 ค่าหน่วยกิตในการศึกษาสอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจ เพียงข้อเดียวที่มีความเหมาะสมในระดับมาก

ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อยมีด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านแนวการศึกษา ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ 3 ลำดับ ดังนี้ ด้านแผนกิจกรรม ด้านแหล่งสนับสนุนสื่อการเรียนรู้อื่นๆ และด้านสื่อออนไลน์แบบ e – Learning ในรายละเอียดของแต่ละด้านย่อย พบว่า 1) ด้านแนวการศึกษา ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด กรณีรายข้อ พบว่ามี 2 ข้อ ที่นักศึกษาเห็นว่างมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 3 มีประเด็นเกี่ยวกับส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและทักษะในการตัดสินใจ และข้อ 4 มีประเด็นเกี่ยวกับส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก 2) ด้านแผนกิจกรรม พบว่า โดยภาพรวมมี

ความเหมาะสมในระดับมาก กรณีรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก 3) ด้านสื่อออนไลน์ แบบ e-Learning โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก กรณีรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก 4) ด้านแหล่งสนับสนุนสื่อการเรียนรู้อื่นๆ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก กรณีรายข้อ พบว่า มีข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ข้อ 24 การให้บริการของเจ้าหน้าที่ที่มีความเหมาะสม ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก

ด้านกระบวนการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมินเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านการสัมมนาเข้ม นอกนั้นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการทำคิฐฎีนิพนธ์ ด้านการให้บริการ และด้านการเรียนการสอนผ่าน e-Learning ในรายละเอียดของแต่ละด้านย่อย พบว่า ด้านการสัมมนาเข้ม โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด กรณีรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นข้อ 3 จำนวนครั้งของการจัดสัมมนาเข้มมีความเหมาะสม นักศึกษาเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านการเรียนการสอนผ่าน e-Learning พบว่า ทั้งภาพรวมและรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านการทำคิฐฎีนิพนธ์ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก กรณีรายข้อ พบว่า มีข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ คือ ข้อ 10 กระบวนการทำคิฐฎีนิพนธ์มีความชัดเจน และข้อ 12 อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำและติดตามการทำคิฐฎีนิพนธ์ของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ นอกนั้นอยู่ในระดับมาก ด้านการให้บริการของมหาวิทยาลัย โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดของด้านนี้ คือ ข้อ 19 มหาวิทยาลัยมีการจัดส่งเอกสารได้ทันเวลา ด้านการวัดและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก กรณีรายข้อพบว่ามีข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ข้อ 27 การแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนการสอนก่อนสอน ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก

1.2 ผลการประเมินหลักสูตรตามความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร

โดยภาพรวมอาจารย์ประจำหลักสูตรเห็นว่า หลักสูตรปรัชญาคิฐฎีนิพนธ์ แขนงวิชาการบริหาร การศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน มีผลการประเมินโดยสรุปดังนี้

ด้านหลักสูตร พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรส่วนใหญ่มีความเห็นว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจน (ร้อยละ 100.00) และหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม (ร้อยละ 100) ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนประเด็นความสอดคล้องกับนโยบายและกฎหมายการศึกษา (ร้อยละ 75) ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ด้านการบริหารหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตรทั้งหมดเห็นว่า มีการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรร้อยละ 100 ใน 3 ข้อ คือ ข้อ 1 มีการกำหนดรายละเอียด

ของรายวิชา (มคอ.3) มีการจัดทำ มคอ.3 ข้อ 2 มีการรายงานผลการดำเนินการของรายวิชา (มคอ.5) มีการจัดทำ มคอ.5 และ ข้อ 4 มีการนำรายงานการดำเนินการของหลักสูตร (มคอ.7) ไปใช้สำหรับการปรับปรุงหลักสูตร ส่วนอีก 3 ข้อ มีความเห็นว่ามีการดำเนินงานร้อยละ 87.50 ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของอาจารย์เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร ดังนี้ 1) ควรมีการประชุมเกี่ยวกับการจัดทำ มคอ. เพื่อให้อาจารย์ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น 2) หลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ขาดความเป็นอาเซียน และทักษะในศตวรรษที่ 21 และไม่สอดคล้องกับนโยบายและกฎหมาย การศึกษา เนื่องจาก เน้นวิชาการและการวิจัยเป็นหลัก จึงไม่ได้เน้นความครอบคลุมตาม สมรรถนะของคุรุสภาและการจัดหลักสูตรให้ครอบคลุมสมรรถนะของคุรุสภา มีการจัดให้อยู่ในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตและระดับปริญญาโทแล้ว ทั้งนี้อาจปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียน 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่ต้องการนำไปใช้ขอใบประกอบวิชาชีพผู้บริหาร (เช่น ผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน) และ 2) กลุ่มที่ไม่จำเป็นต้องนำไปใช้ขอใบประกอบวิชาชีพผู้บริหาร (เช่น นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย)

ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอาจารย์ประจำหลักสูตรเห็นว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก กรณีรายข้อพบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของอาจารย์ประจำหลักสูตรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ 1) ควรพิจารณาหัวข้อว่าตรงตามความต้องการ และความจำเป็นของนักศึกษา 2) การจัดช่วงเวลาการสัมมนาเข้มในกรณีที่มีนักศึกษา น้อย จัดได้น้อยวัน ทำให้กระทบกับประสิทธิภาพการสอนและการเรียนรู้ 3) ควรเสนอแนะให้นักศึกษาเรียนรู้วิธีการเขียนรายงาน บทความวิชาการโดยลงทะเบียนเรียนใน Course ดังกล่าว เพื่อใช้ประกอบการทำดุษฎีนิพนธ์ 4) ควรจัดอาจารย์ที่ปรึกษาหลักให้สอดคล้องกับหัวข้อที่นักศึกษาทำดุษฎีนิพนธ์ 5) ควรปรับระเบียบของมหาวิทยาลัยให้เอื้อต่อการเรียนในระดับปริญญาเอก เช่น การกำหนดเวลาสัมมนาครั้งละ 1 วัน กรณีศึกษาน้อยกว่า 5 คน ทำให้นักศึกษาขาดโอกาสได้ฟังวิทยากรเนื่องจากต้องใช้เวลา 1 วันในการนำเสนองาน 6) ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาเสนอหัวข้อ /เนื้อหาสาระที่จัดการเรียนรู้อื่นเพิ่มเติมได้ และ 7) ควรปรับปรุงเอกสารแนวการศึกษาให้มีเนื้อหาทันสมัย เพื่อประโยชน์ในการสอนของอาจารย์ และการอ้างอิงของนักศึกษาในการนำความรู้ไปใช้

2. ผลการวิเคราะห์ผลการดำเนินการจากรายงาน มคอ.7

จากผลการวิเคราะห์ผลการดำเนินการจากรายงาน มคอ.7 มีข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียนการสอนในแต่ละชุดวิชา ดังนี้

ชุดวิชาการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ทฤษฎีทางการบริหาร นักศึกษาที่ไม่จบด้านบริหารการศึกษามองเห็นว่า การเรียนในชุดวิชานี้มีประโยชน์ ช่วยให้นักศึกษามีความรู้ทางบริหารการศึกษามาก

ชุดวิชาสัมมนาประเด็นและปัญหาเพื่อการวิจัยทางการบริหารการศึกษามีข้อเสนอว่าสาระของชุดวิชานี้ มีความครบถ้วนสมบูรณ์ แต่ควรนำความรู้ทางการบริหารซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ในภาคธุรกิจมาประยุกต์ใช้เทียบเคียงกับความรู้ทางการบริหารการศึกษามากขึ้น

ชุดวิชาการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ ความรู้และเนื้อหาที่ได้อ่านมีความสมบูรณ์เหมาะสมและเป็นประโยชน์ แต่ควรเน้นสาระเรื่องสถิติเพื่อการวิจัยให้มากขึ้นเพราะพื้นฐานความรู้ของแต่ละคนไม่เท่ากัน

การทำชุดวิทยานิพนธ์ การกำหนดแนวทางการดำเนินการไว้ชัดเจนว่าชุดวิทยานิพนธ์ในแต่ละชุด นักศึกษาต้องดำเนินการอะไรให้ครบถ้วนในระดับใดเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ผู้เรียนมีเป้าหมายชัดเจนและถือเป็น “ตัวช่วย” ให้กับนักศึกษา การสัมมนาสมควรเพิ่มจำนวนครั้งในการสัมมนาเพิ่ม

ข้อเสนอแนะต่อสื่อการศึกษา แนวการศึกษาที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ แต่ใช้ภาษาค่อนข้างเข้าใจยาก ผู้เรียนตีความคำสั่งผิดพลาด ส่วน e – Learning ใช้ได้ดีมากเป็นประโยชน์ ทำให้นักศึกษาตื่นตัวตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะต่อกิจกรรมการศึกษา ควรเพิ่มจำนวนครั้งของการสัมมนาเพิ่ม และควรกำหนดตารางการสัมมนาไว้ให้ชัดเจนเพื่อการเตรียมตัวทั้งอาจารย์และนักศึกษา และอาจารย์ควรได้ให้ Feedback งานของนักศึกษาว่าควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนในงานของนักศึกษาในการสัมมนาเพิ่ม

ความคิดเห็นต่ออาจารย์ที่ดำเนินการในหลักสูตรทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและอาจารย์ที่ปรึกษาคณะวิทยานิพนธ์ อาจารย์มีความเอื้ออาทร เมตตา พุ่มพวงให้เวลาและให้กำลังใจเป็นความภาคภูมิใจของศิษย์และอาจารย์บางท่านก็ต้องใช้พลังกับนักศึกษาอย่างมากในการนัดพบแต่ละครั้ง ซึ่งทำให้การศึกษามีความสุข

ประโยชน์/คุณค่าที่ได้รับจากการศึกษาในหลักสูตร การเรียนโดยระบบนี้สามารถทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นรากฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเข้าศึกษาทำให้ได้ประสบการณ์มาก ทำให้สามารถเข้าใจและมองอะไรได้กว้างขวางมากขึ้น รวมทั้งทำให้มีความคิดเป็นระบบมากขึ้น มีการวางแผน เป้าหมาย วางแผน และพฤติกรรมการทำงานของนักศึกษาเปลี่ยนแปลงไป

ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษา นักศึกษาส่วนใหญ่ศึกษานอกเวลา ต้องทำงานไปด้วย มีข้อจำกัดด้านเวลาและภาระงาน จึงทำให้มีเวลาในการศึกษาค้นคว้าน้อย ไม่มีโอกาสใช้ห้องสมุดหลังจากการสัมมนา เนื่องจากห้องสมุดปิด ขอให้มหาวิทยาลัยขยายเวลาเปิดห้องสมุด การประสานงานกับบัณฑิตศึกษา มีปัญหาในหลายครั้ง

3. ผลการสนทนากลุ่มเพื่อการปรับปรุงหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษา

จากผลการประเมินหลักสูตร และการจัดสนทนากลุ่มโดยมีผู้คุณวุฒิเข้าร่วมสนทนา วิพากษ์หลักสูตรได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรสรุป ดังนี้ 1) ควรปรับการเขียนสถานการณ์ภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรให้ชัดเจน 2) ควรปรับการเขียนวัตถุประสงค์โดยเรียงลำดับใหม่ เขียนให้ครอบคลุมศาสตร์ทางบริหารการศึกษา และสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิต มสธ. 3) ควรปรับข้อกำหนดของหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่สามารถขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาได้ด้วย โดยเพิ่มสาระและคำอธิบายชุดวิชาให้ครอบคลุมมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา รวมทั้งกำหนดให้มีการฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพผู้บริหารตามเกณฑ์ของคุรุสภา 5) ควรปรับเพิ่มให้ชุดวิชาเลือกอย่างน้อย 1 ชุดวิชา เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติ

อภิปรายผล

จากผลการประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2554) มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. การประเมินรายละเอียดของหลักสูตร จากผลการวิจัยประเมินที่พบว่า โดยภาพรวมรายละเอียดของหลักสูตรมีความถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการทั้งของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษามีสามารถสนองได้ตรงความต้องการของผู้เรียน เป็นหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากทั้งสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา และคุรุสภา นอกจากนี้อาจเนื่องมาจากวิธีการบริหารหลักสูตรที่อาจารย์ประจำหลักสูตรได้ร่วมกันดำเนินการอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การจัดทำ มคอ.2 รายละเอียดของหลักสูตร ซึ่งมีคำอธิบายภาพรวมของการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้นักศึกษาเกิดกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุตามความคาดหวังของหลักสูตร นอกจากนี้ อาจารย์ในแต่ละชุดวิชาได้จัดทำ มคอ.3 รายละเอียดของรายวิชา ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการของแต่ละชุดวิชา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องและเป็นไปตามที่วางแผนไว้ในรายละเอียดของหลักสูตร

และเมื่อเสร็จสิ้นการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา ได้ดำเนินการจัดทำ มคอ.5 รายงานผลการดำเนินการของรายวิชา ซึ่งเป็นรายงานผลการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนแต่ละรายวิชาเมื่อสิ้นภาคเรียนเกี่ยวกับภาพรวมของการจัดการเรียนการสอนในวิชานั้น ๆ ว่า ได้ดำเนินการสอนอย่างครอบคลุมและเป็นไปตามแผนที่วางไว้ในรายละเอียดของชุดวิชาหรือไม่ และในท้ายที่สุด อาจารย์ประจำหลักสูตรได้ร่วมกันจัดทำ มคอ. 7 รายงานผลการดำเนินการของหลักสูตร ซึ่งเป็นการรายงานผลประจำปีโดยผู้ประสานงานหลักสูตรหรือผู้รับผิดชอบหลักสูตรเกี่ยวกับผลการบริหารจัดการหลักสูตร เช่น ข้อมูลทางสถิติของนักศึกษาที่เรียนในหลักสูตร สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถาบันที่มีผลกระทบต่อหลักสูตร สรุปภาพรวมของรายงานผลของรายวิชาในหลักสูตร ประสิทธิภาพของการสอนในมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้าน การดำเนินการดังกล่าว อาจารย์ประจำหลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวางแผนและทบทวนการดำเนินงานหลักสูตร และ มีการดำเนินการตามปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติดา นันทะไชยะ และคณะ (2550) ซึ่งวิจัยประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และงานวิจัยของ มีทนา วังถนอมศักดิ์ (2554) ซึ่งวิจัยประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. การประเมินสื่อการเรียนการสอน จากผลการวิจัยประเมินที่พบว่า โดยภาพรวม แนวการศึกษา แผนกิจกรรม สื่อออนไลน์แบบ e-Learning และแหล่งสนับสนุนสื่อการเรียนรู้อื่นๆ มีความเหมาะสมในระดับมากขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องจากในกระบวนการการผลิตและปรับปรุงชุดวิชาของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ และเป็นไปตามระเบียบการปรับปรุงชุดวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การผลิตและปรับปรุงแนวการศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างครบองค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการชุดวิชาทำหน้าที่ในการดำเนินการประชุมเพื่อผลิตและปรับปรุงชุดวิชาให้แล้วเสร็จตามเกณฑ์ที่กำหนด บรรณาธิการทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาในแต่ละประเด็น กรรมการด้านเนื้อหาที่มีทั้งผู้ทรงคุณวุฒิภายใน และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกร่วมพิจารณาความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนและทันสมัยของเนื้อหา สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์และคำอธิบายรายวิชา นอกจากนี้ยังมีกรรมการด้านเทคโนโลยีการศึกษา กรรมการด้านวัดผลการศึกษา และเลขานุการของชุดวิชา เพื่อช่วยให้แนวการศึกษาในชุดวิชามีคุณภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นในแต่ละชุดวิชาคณะกรรมการบริหารชุดวิชายังได้จัดเอกสารคัดสรร

ซึ่งเป็นเอกสาร ตำราในแต่ละชุดวิชาที่มีประโยชน์ ทันสมัย ทั้งนี้ในแต่ละปีการศึกษาคณะกรรมการบริหารชุดวิชาจะร่วมกันพิจารณาทบทวนคัดสรรให้กับนักศึกษาให้มีความทันสมัยเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในชุดวิชานั้น รวมทั้งมีการเสนอเอกสารแนะนำจำนวนหนึ่งที่ชัดเจนเพื่อให้ นักศึกษาสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้ ทั้งนี้ในส่วนของสื่อเอกสารที่เป็นตำราที่ทันสมัย นักศึกษาปริญญาเอกสามารถใช้บริการยืมจากห้องสมุดได้อย่างสะดวก และมีเอกสารสำรองไว้เป็นการเฉพาะสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาเอก ผลการวิจัยประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยมาเรียม นิลพันธ์ (2555) ซึ่งวิจัยประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร และพบว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ แหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม มีผลการประเมินบางรายการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมน้อยกว่าข้ออื่นๆ เช่น เรื่องความเสถียรของระบบ e-Learning ความสะดวกในการบริการห้องสมุดออนไลน์ ความสะดวกในการเข้าถึง e-Learning ความง่ายต่อการใช้งานระบบ e-Learning รวมถึงเนื้อหาของในประเด็นสรุปแต่ละชุดวิชาไม่เอื้อให้ทำความเข้าใจง่าย เป็นต้น เรื่องดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรนำไปเป็นประเด็นในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป

3. การประเมินกระบวนการเรียนการสอน ด้านการสัมมนาเข้ม จากผลการวิจัยประเมินที่พบว่า โดยภาพรวมมีการดำเนินได้สอดคล้องความต้องการและมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การสัมมนาเข้มเป็นการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่าง นักศึกษากับอาจารย์ และระหว่างนักศึกษาด้วยกัน ช่วงสัมมนาเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถาม ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และนักศึกษาด้วยกันเอง ในการสัมมนาเข้มแต่ละครั้ง ทุกชุดวิชาจะมีการเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายพิเศษ นอกจากนั้นในการสัมมนาเข้มระดับปริญญาเอก คณะกรรมการบริหารชุดมีแนวทางที่ชัดเจนว่าจัดให้มีอาจารย์ที่เข้าร่วมการสอนครั้งละไม่ต่ำกว่า 3 คน ซึ่งเพิ่มความเข้มข้นและความลึกซึ้งในเนื้อหาวิชา รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนยังเน้นให้นักศึกษาค้นคว้าเพื่อนำเสนองาน ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตามและการทำงานเป็นทีม ทำให้นักศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประเมินด้านนี้สูงกว่าด้านอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินด้านการเรียนการสอนผ่าน e-Learning มีผลการประเมินในระดับมาก แต่ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความไม่เสถียรของระบบ e-Learning ความยุ่งยากในการเข้าใช้ ความไม่ถนัด การขาดเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงสาธารณูปโภคด้านอินเทอร์เน็ตที่ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง ทำให้ผลการประเมินด้านนี้ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

4. การประเมินการทำดัชนีนิพนธ์ จากผลการวิจัยประเมินที่พบว่า โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรฯ และกระบวนการของมหาวิทยาลัยมีการกำหนดกระบวนการในการทำดัชนีนิพนธ์ของนักศึกษาไว้อย่างชัดเจน โดยจัดแบ่งออกเป็น ดุษฎีนิพนธ์ 1-4 และในแต่ละดุษฎีจะมีการจัดสัมมนา ดุษฎีนิพนธ์ และมีการเชิญวิทยากรพิเศษเพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมในแต่ละดุษฎี และนักศึกษา ก็จะมีช่วงเวลาให้นักศึกษามาพบอาจารย์ที่ปรึกษาได้ชัดเจน ซึ่งทำให้การดำเนินการดำเนินนี้ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้ค่าเฉลี่ยของข้อที่ว่า อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำและติดตามการทำดัชนีนิพนธ์ของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมออยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับที่นักศึกษาสะท้อนใน มคอ. 7 ว่า อาจารย์หลายคนมีความเอื้ออาทร เมตตา ทุ่มเทให้เวลา และให้กำลังใจ เป็นความภาคภูมิใจของศิษย์และอาจารย์บางท่านก็ต้องใช้กำลังกับนักศึกษาอย่างมากในการนัดพบแต่ละครั้ง

5. การประเมินด้านการให้บริการของมหาวิทยาลัย แม้ว่าในภาพรวมด้านการให้บริการของมหาวิทยาลัยจะมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่ามีข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่นๆ เช่น การจัดส่งเอกสารได้ทันเวลา การแจ้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องถึงนักศึกษาได้ทันเวลา การให้บริการตอบคำถามของ One Stop Service และการตอบคำถามของฝ่ายแนะแนว เป็นต้น เหตุที่ได้ผลการวิจัยประเมินเช่นนี้ อาจเป็นเพราะระบบการผลิตเอกสาร/ตราที่ไม่ตรงตามกำหนดเวลา ทำให้ฝ่ายจัดส่งล่าช้าตามไปด้วย นอกจากนี้ยังรวมถึงการขาดแคลนบุคลากร ขาดแคลนเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและผู้รับผิดชอบระดับมหาวิทยาลัยควรได้นำไปเป็นประเด็นในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร แนวนุตร (2540) ที่วิจัยประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แล้วพบว่า ปัจจัยเบื้องต้นอื่นๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ส่วนใหญ่มีความเพียงพอ มีคุณภาพ และมีความสะดวกในการใช้บริการในระดับมาก เช่นเดียวกัน

6. การปรับปรุงหลักสูตร จากผลการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเสนอให้ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสนองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และให้ปรับการเขียนสถานการณ์ภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรให้ชัดเจน ปรับข้อกำหนดของหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่สามารถขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาได้ด้วย โดยเพิ่มสาระและคำอธิบายชุดวิชาให้ครอบคลุมมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหาร รวมทั้งปรับเพิ่มให้มีชุดวิชาเลือกอย่างน้อย 1 ชุดวิชา เพื่อให้เกิด

ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติ ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวสอดคล้องกับกับความต้องการของ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร โดยประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้ทรงคุณวุฒิช่วยให้ได้ข้อเสนอแนะที่ชัดเจน รอบคอบ สร้างสรรค์และมีทิศทางดียิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการประเมินไปใช้

ในส่วนของข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการประเมินไปใช้นี้ เป็นข้อเสนอแนะที่ครอบคลุมข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร และข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารจัดการหลักสูตร ดังต่อไปนี้

1.1 ควรมีการประเมินความต้องการและความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อการประกันคุณภาพหลักสูตรและเพื่อการบริหารการดำเนินงานตามหลักสูตรให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง

1.2 ควรบริหารจัดการให้การดำเนินการตามหลักสูตรเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องอัตราส่วนของอาจารย์ต่อนักศึกษา

1.3 ควรคงลักษณะที่เป็นจุดแข็งและจุดเด่นของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษาไว้ เช่น การบูรณาการชุดวิชา รวมทั้งการกำหนดกระบวนการในการทำดุษฎีนิพนธ์ที่มีขั้นตอน และกระบวนการที่มีความชัดเจน

1.4 ด้านการจัดการเรียนการสอนด้วย e-Learning ซึ่งมีผลการประเมินต่ำกว่าด้านอื่น ๆ เนื่องจากระบบไม่เสถียร เข้าถึงได้ไม่สะดวก ใช้งานได้ยาก การมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ไม่เป็นไปตามกำหนด และการไม่ได้รับผลย้อนกลับจากอาจารย์อย่างทันท่วงที ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตให้มีความเสถียร ใช้โปรแกรม e-Learning ที่ง่ายต่อการใช้อยู่ มีระบบกำกับให้ผู้สอนให้ผลย้อนกลับต่อนักศึกษาอย่างทันท่วงที

1.5 จากผลการประเมินที่พบว่า การให้บริการของมหาวิทยาลัยในหลายเรื่องมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ เช่น การจัดส่งเอกสาร/ตำราถึงมือนักศึกษาล่าช้า การไม่แจ้งข่าวสารให้ทันเวลา การตอบคำถามที่ไม่ชัดเจน ไม่มีผู้รับผิดชอบในการตอบคำถาม หรือให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยควรปรับปรุงระบบการดำเนินงานดังกล่าวให้สามารถให้บริการนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยประเมินครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยโดยเปรียบเทียบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษากับสถาบันการศึกษาอื่นที่เปิดสอนหลักสูตรนี้

2.2 ควรวิจัยประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษา ทั้งระบบทุก ๆ 5 ปี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง สนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา และเทคโนโลยี

2.3 ควรวิจัยติดตามผลดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษา เพื่อถอดบทเรียนของผู้ที่ประสบความสำเร็จในการศึกษาและประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา/การศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารหลักสูตร และเป็นตัวแบบให้กับนักศึกษารุ่นหลัง

2.4 ควรวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษานในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษา ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการปรับการบริหารหลักสูตร

เอกสารอ้างอิง

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548, (2548, 25 พฤษภาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 121 ตอนพิเศษ 39 ง., หน้า

14 – 23.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558, (2548, 13 พฤศจิกายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 259 ง., หน้า

12 – 24.

พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2558). การประเมินหลักสูตร: แนวคิด กระบวนการและการใช้ผลการประเมิน **วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.** 8 (1), 13-27.

มัทนา วังถนอมศักดิ์. (2554). ประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**. 3(1,2), 38-49.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2553). **วิธีวิทยาการประเมิน: ศาสตร์แห่งคุณค่า**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ นันทะไชยา และคณะ. (2550). **ประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**.
- สุภาพร แนวนุตร. (2540). **การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา สุขศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. **หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท พ.ศ. 2554**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Schaffarzaick, J.and D.Hampson. (1975). **Strategies for curriculum development**. California: McCutchan Publishing Corporation.